

พัฒนาการและข้อถกเถียงว่าด้วยการเกณฑ์ทหารในเยอรมนี

Svea Windwehr เขียน
ต่อศักดิ์ จินดาสุขศรี แปลและเรียบเรียง

พัฒนาการและข้อถกเถียงว่าด้วยการเกณฑ์ทหารในเยอรมนี

Svea Windwehr เชียน
ต่อศักดิ์ จินดาสุขศรี แปลและเรียบเรียง

- ระบบการเกณฑ์ทหารถูกนำมาใช้ในเยอรมนีครั้งแรก เมื่อปี ค.ศ. 1814 หลังความพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เยอรมนีถูกห้ามมีการเกณฑ์ทหาร แต่หลังจากที่ฮิตเลอร์ขึ้นสู่อำนาจ เขาได้นำระบบการเกณฑ์ทหารกลับมาใช้ใหม่ในปี ค.ศ. 1935 หลังจากสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงและเยอรมนีเป็นฝ่ายพ่ายแพ้อีกครั้งหนึ่ง ฝ่ายสัมพันธมิตรผู้ชนะสงครามได้ห้ามเยอรมนีมีกองทัพต่อไป
- เมื่อเข้าสู่ยุคสงครามเย็น มีการจัดตั้งองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (NATO) เยอรมนีทั้งตะวันตกและตะวันออกได้จัดตั้งกองทัพประจำการและรื้อฟื้นระบบการเกณฑ์ทหารขึ้นมาใหม่
- หลังสิ้นสุดสงครามเย็น ประเทศสมาชิกของ NATO เช่น เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส สเปน เบลเยียม ค่อยๆ ยกเลิกการเกณฑ์ทหารแบบบังคับ และพัฒนาให้กองทัพมีความเป็นมืออาชีพ ในเยอรมนีก็เช่นกัน มีการโต้แย้งกันถึงเรื่องนี้ มีทั้งฝ่ายที่สนับสนุนและคัดค้าน
- ปี ค.ศ. 2010 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจากพรรคเสรีนิยมได้มอบหมายให้ทำการวิเคราะห์ความเข้มแข็งและความอ่อนแอของกองทัพเยอรมัน เพื่อเตรียมการปรับโครงสร้างกองทัพให้สอดคล้องกับภัยคุกคามร่วมสมัย เขาได้เสนอให้ยุติการเกณฑ์ทหารเพื่อลดขนาดกองทัพและค่าใช้จ่ายลง และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบในวันที่ 15 ธันวาคม ค.ศ. 2010

พัฒนาการและข้อถกเถียงว่าด้วยการเกณฑ์ทหารในเยอรมนี

บทนำ

ตลอดช่วงศตวรรษที่ผ่านมา เยอรมนีและกองทัพเยอรมันมีประวัติศาสตร์ที่เต็มไปด้วยเหตุการณ์สำคัญจำนวนมาก นับตั้งแต่ยุคจักรวรรดิเยอรมันมาจนถึงรัฐประชาธิปไตยในปัจจุบัน เหตุการณ์เหล่านี้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศเยอรมนี ได้แก่ สงครามโลกทั้งสองครั้ง ระบอบเผด็จการภายใต้พรรคชาติสังคมนิยม การแบ่งแยกประเทศ ลัทธิคอมมิวนิสต์และการรวมประเทศเป็นหนึ่งเดียว กองทัพเป็นส่วนหนึ่งในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของประเทศเยอรมนีมาโดยตลอด องค์ประกอบหนึ่งภายในองค์กรกองทัพที่ผ่านพัฒนาการต่างๆ มากมายเช่นกัน คือ การเกณฑ์ทหาร

กองทัพของทุกประเทศในโลกนี้มีระบบคัดเลือกบุคลากรมาทำงานสองวิธี ทางแรกคือการคัดเลือกคนที่จะมาทำงานด้วยความสมัครใจ และทางที่สองคือการบังคับด้วยกฎหมายให้พลเมืองบางกลุ่มมีหน้าที่ต้องทำงานให้แก่กองทัพ หรือที่เรียกว่าการเกณฑ์ทหาร

ก่อนปี ค.ศ. 2011 เยอรมนีมีระบบการเกณฑ์ทหารแบบบังคับ (selective conscription) ซึ่งกำหนดให้ผู้ชายที่มีความพร้อมด้านร่างกายทุกคนมีหน้าที่ต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหารเพื่อทำงานให้กองทัพเป็นระยะเวลาช่วงหนึ่ง แต่ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2011 จนถึงปัจจุบัน เยอรมนีได้ยกเลิกการเกณฑ์ทหารทุกรูปแบบ คงเหลือเพียงระบบการคัดเลือกบุคลากรเข้าเป็นทหารอาชีพด้วยความสมัครใจเท่านั้น

คำถามหลักของบทความชิ้นนี้ก็คือ 1) เพราะเหตุใดประเทศเยอรมนีจึงยกเลิกระบบการเกณฑ์ทหารโดยการบังคับและเปลี่ยนมาใช้ระบบคัดเลือกทหารแบบอาสาสมัครแทน 2) การปฏิรูประบบการเกณฑ์ทหารในเยอรมนีมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์อย่างไร

และ 3) อะไรคือผลลัพธ์ของการยกเลิกระบบการเกณฑ์ทหารแบบบังคับดังกล่าว

ประวัติศาสตร์การเกณฑ์ทหารของเยอรมนี

ระบบการเกณฑ์ทหารถูกนำมาใช้ในเยอรมนีครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1814 โดยจักรพรรดิปรัสเซียในเวลานั้น การนำเอาระบบการเกณฑ์ทหารมาใช้ดังกล่าวเป็นผลโดยตรงมาจากความพ่ายแพ้ของปรัสเซียในการทำสงครามกับฝรั่งเศสภายใต้การนำของนโปเลียน ในช่วงนั้นฝรั่งเศสเป็นประเทศที่มีกองทัพอันแข็งแกร่งอย่างมากและยังเป็นประเทศแรกๆ ในยุโรปที่นำเอาระบบการเกณฑ์ทหารแบบบังคับมาใช้

นโยบายใหม่ว่าด้วยการเกณฑ์ทหารที่ประกาศว่าการเป็นทหารเป็นหน้าที่อันมีเกียรติของพลเมือง (ชาย) ทุกคน ทำให้การเป็นทหารที่เคยถูกมองว่าเป็นอาชีพที่ด้อยต่ำและไม่มีเกียรติกลายเป็นอาชีพที่ได้รับความนิยมและถือเป็นอาชีพที่มีเกียรติเป็นอย่างมาก

ผลลัพธ์ประการหนึ่งของการประกาศให้พลเมืองชายทุกคนต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหาร คือการทำให้สงครามและการป้องกันประเทศกลายเป็นหน้าที่ของพลเมืองไปโดยปริยาย ส่งผลให้เส้นที่แบ่งแยกกองทัพออกจากภาคประชาสังคมเลือนลางมากขึ้นเรื่อยๆ กระบวนการดังกล่าวได้ทำให้สังคมของเยอรมนีกลายเป็นระบอบทหารนิยมมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขสำคัญอันนำไปสู่การเกิดสงครามโลกที่ส่งผลกระทบต่อประชากรทั้งหมดในศตวรรษที่ยี่สิบ

หลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง

หลังความพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เยอรมนีถูกห้ามมิให้มีการเกณฑ์ทหาร ข้อห้ามดังกล่าวเป็นเงื่อนไขสำคัญของสนธิสัญญาสันติภาพซึ่งเป็นการเจรจาต่อรองกันเมื่อสงครามสิ้นสุดลงในปี ค.ศ. 1918 หรือ

ที่รู้จักกันในชื่อสนธิสัญญาแวร์ซายส์ สาเหตุที่ฝ่ายประเทศผู้ชนะสงครามห้ามมีการเกณฑ์ทหาร เพราะหวาดกลัวว่าเยอรมนีจะสามารถกลับมาก่อสงครามโจมตีรัฐอื่นได้อีก ดังนั้นในยุคที่เรียกว่าสาธารณรัฐไวมาร์ หรือรัฐเยอรมันประชาธิปไตยยุคแรกที่เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เยอรมนีจึงมีกองทัพขนาดเล็กที่ประกอบด้วยทหารอาชีพเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในยุคสาธารณรัฐไวมาร์นี้ กองทัพมีความเป็นอิสระและเหินห่างจากรัฐมากขึ้น โดยมีพฤติกรรมเสมือน “รัฐภายในรัฐ” รวมทั้งปฏิเสธที่จะเชื่อฟังรัฐบาลพลเรือน ปัจจัยประการหนึ่งที่อำนวยให้เกิดสถานการณ์เช่นนี้ได้แก่การที่กองทัพประกอบด้วยทหารอาชีพมากกว่าพลเรือนธรรมดา ดังนั้นสมาชิกของกองทัพจึงไม่มีสิทธิลงคะแนนเสียงและในที่สุดก็ค่อยๆ สูญเสียความเชื่อมโยงกับรัฐ

หลังจากที่ฮิตเลอร์ขึ้นสู่อำนาจในปี ค.ศ. 1933 เขาได้ตัดสินใจนำระบบการเกณฑ์ทหารกลับมาใช้ใหม่ในปี ค.ศ. 1935 โดยหวังว่าระบบการเกณฑ์ทหารจะทำให้กองทัพเยอรมันกลับมายิ่งใหญ่และมีอำนาจมากขึ้น การตัดสินใจดังกล่าวของฮิตเลอร์ถือเป็นการทำผิดสนธิสัญญาแวร์ซายส์ที่เยอรมนีทำข้อตกลงเอาไว้ และยังถือเป็นก้าวแรกของการนำเยอรมนีเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่สอง ในปี 1939

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง

หลังสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงและเยอรมนีเป็นฝ่ายพ่ายแพ้อีกครั้งหนึ่ง ฝ่ายสัมพันธมิตรผู้ชนะสงครามอันประกอบด้วย ฝรั่งเศส สหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกา จึงตัดสินใจห้ามเยอรมนีมีกองทัพอีกต่อไป ด้วยเหตุผลว่าเยอรมนีสร้างความเสียหายยับเยินมาแล้วสองครั้ง กองทัพเยอรมันนั้นเป็นกองทัพที่เป็นอันตรายมากเกินไป ชาวเยอรมันเองก็เห็นด้วยกับความคิดที่ว่านี้ของผู้ชนะสงคราม ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าความรุนแรงสงครามและการทำลายล้างต้องไม่มีจุดเริ่มต้นมาจากเยอรมนีอีก ดังนั้นเมื่อเยอรมนีถูกฝ่ายสัมพันธมิตรแบ่งแยกประเทศออกเป็นเยอรมนีตะวันตกกับเยอรมนีตะวันออก รัฐเยอรมนีทั้งสองจึงไม่มีกองกำลัง

ทหารรูปแบบใดเลย ทั้งกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ

ต่อมาเมื่อเข้าสู่ยุคสงครามเย็น ความสัมพันธ์ระหว่างเยอรมนีตะวันตกกับเยอรมนีตะวันออกก็เลวร้ายลงเรื่อยๆ จนถึงปี ค.ศ. 1949 เมื่อมีการจัดตั้งองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (NATO) เพื่อปกป้องยุโรปจากภัยคุกคามจากสหภาพโซเวียตและประเทศพันธมิตร ส่งผลให้นักการเมืองในเยอรมนีตะวันตกเริ่มถกเถียงถึงความเป็นไปได้ที่เยอรมนีตะวันตกจะเข้าร่วมมือเป็นพันธมิตรกับ NATO แผนการรื้อฟื้นการมีกองทัพของเยอรมนีตะวันตกขึ้นมาใหม่ดังกล่าวได้รับการต่อต้านอย่างมาก รวมทั้งความหวาดกลัวและความกังวล ทั้งจากประเทศเพื่อนบ้านและจากสาธารณชนเยอรมันเอง เนื่องจากความเจ็บปวดรวดร้าวจากสงครามโลกทั้งสองครั้งได้สร้างความไม่พอใจอย่างลึกซึ้งต่อ ‘ลัทธิทหารนิยมแบบเยอรมัน’ (German militarism) ภายหลังจากที่มีการถกเถียงประเด็นดังกล่าวอย่างมากในพื้นที่สาธารณะเกี่ยวกับคุณค่าของกองทัพ ในที่สุดเยอรมนีตะวันตกก็ได้มีการจัดตั้งกองทัพประจำการขึ้นในปี ค.ศ. 1955 เรียกว่า Bundeswehr หลังจากนั้นไม่นานก็มีการรื้อฟื้นระบบการเกณฑ์ทหารขึ้นมาใช้ใหม่ในปี ค.ศ. 1956 นับจากนั้นเป็นต้นมา ผู้ชายที่มีความพร้อมทางร่างกายทุกคนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป มีหน้าที่ต้องทำงานให้กองทัพเป็นระยะเวลา 12-18 เดือน จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1968 การเกณฑ์ทหารจึงถูกบัญญัติลงในกฎหมายรัฐธรรมนูญของเยอรมนีตะวันตกอย่างเป็นทางการ โดยอยู่ในมาตรา 12a

ในขณะเดียวกัน เยอรมนีตะวันออกก็ได้รื้อฟื้นกองทัพประจำการกลับมาเช่นกัน ในปี ค.ศ. 1956 โดยในช่วงแรกคือระหว่างปี ค.ศ. 1956-1962 เยอรมนีตะวันออกเลือกใช้ใช้ระบบการเกณฑ์ทหารแบบสมัครใจ จนกระทั่งหลังจากปี ค.ศ. 1962 เป็นต้นไป จึงเปลี่ยนมาใช้ระบบการเกณฑ์ทหารแบบบังคับ นั่นคือกำหนดให้ผู้ชายที่มีความพร้อมทางร่างกายทุกคน ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป มีหน้าที่ต้องเข้าทำงานให้แก่กองทัพ

ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างเยอรมนีตะวันตกกับ ตะวันออกก็คือ ในเยอรมนีตะวันตก เยาวชนชายคนใด ที่ไม่ยอมทำงานให้แก่กองทัพด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ที่ต่อต้านการทำสงคราม บุคคลผู้นั้นก็สามารถเลือก ไปทำงานให้แก่สถาบันทางสังคมหรือทางสิ่งแวดล้อม แทนได้ในระยะเวลาที่เท่ากับการเกณฑ์ทหาร สถาบันทางสังคมจำนวนมาก เช่น โรงเรียนอนุบาล โรงพยาบาล บ้านพักคนชรา จึงพึ่งพิงแรงงาน เยาวชนชายที่เลือกทำงานบริการสังคมแทนการทำงานให้แก่กองทัพ ซึ่งมีอยู่จำนวนหนึ่งอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ เนื่องจากรัฐจ่ายค่าตอบแทนให้แก่เยาวชน ชายเหล่านี้อยู่แล้ว สถาบันทางสังคมเหล่านี้จึงมี แรงงานเสริมมาทำงานให้ฟรีและส่งผลให้มีความ สามารถจัดบริการได้ดีขึ้น ส่วนในเยอรมนีตะวันออก ไม่มีทางเลือกให้ทำงานบริการสังคมแทน แต่คนที่ถูก เกณฑ์เข้าไปแล้วสามารถเลือกไปทำงานในหน่วย ก่อสร้างของกองทัพได้

ภายหลังจากการรวมประเทศ กองทัพทั้งสองก็ถูกรวมเป็นหนึ่งเดียว ส่วนการเกณฑ์ทหารและทางเลือก ในการทำงานบริการสังคมดังกล่าวก็ยังคงเป็นส่วน หนึ่งของโครงสร้างกองทัพเยอรมันอยู่เช่นเดิม

การยกเลิกการเกณฑ์ทหาร

คุณค่า ความเหมาะสม และความถูกต้องตามหลัก กฎหมายของการเกณฑ์ทหารแบบบังคับ เป็นสิ่งที่ถูก ตั้งคำถามและถกเถียงมาอย่างต่อเนื่องในสังคมของ เยอรมนีตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา กล่าวคือ มีฝ่ายหนึ่งที่รู้สึกไม่สบายใจกับการคงรักษาระบบการเกณฑ์ทหารแบบบังคับเอาไว้ ในขณะที่อีก ฝ่ายหนึ่งกลับเห็นว่าระบบดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญของสังคมเยอรมัน การถกเถียงทาง สังคมเช่นนี้ยังเกิดขึ้นในหลายประเทศสมาชิกของ NATO เช่น เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส สเปน เบลเยียม แต่ละประเทศค่อยๆ ยกเลิกการเกณฑ์ทหารแบบ บังคับ ตามแนวโน้มการพัฒนาให้กองทัพมีความเป็น มืออาชีพของประเทศสมาชิก NATO

ในระหว่างที่มีการถกเถียงประเด็นการเกณฑ์ทหาร ดังกล่าวอยู่หลายปี ก็มีการปรับลดระยะเวลาในการ ทำงานให้กองทัพลงเรื่อยๆ จากแต่เดิมที่มีระยะเวลา 18 เดือนในช่วงทศวรรษ 1960 ก็ถูกปรับลดให้เหลือ เพียง 6 เดือนในปี ค.ศ. 2011

ภายหลังจากการถกเถียงกันอย่างยาวนานหลาย ทศวรรษ รวมทั้งแนวโน้มภายในรัฐสมาชิก NATO ที่จะพัฒนากองทัพสู่ความเป็นมืออาชีพ ในที่สุด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเยอรมัน นาย Karl-Theodor zu Guttenberg ก็ได้สั่งระงับการใช้ ระบบการเกณฑ์ทหารแบบบังคับในเยอรมนีลง กล่าวคือ หลังจากปี ค.ศ. 2011 เป็นต้นมา ชายชาว เยอรมันไม่ต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหารอีกต่อไปแล้ว นับจากนั้น กองทัพเยอรมันคงเหลือแค่ทหารอาชีพ และการคัดเลือกจากผู้สมัครใจเท่านั้น ขณะเดียวกัน ทางเลือกในการทำงานบริการสังคมก็ถูกยกเลิกไปด้วย มีการจัดตั้งหน่วยพลเรือนอาสาสมัครขึ้นมาใหม่เพื่อ แทนที่งานทางเลือกบริการสังคมเดิมที่ถูกยกเลิกไป หน่วยนี้รับทั้งเพศชายและหญิงโดยไม่จำกัดอายุ หรือสัญชาติ

เหตุผลที่ถูกหยิบยกขึ้นมาใช้ในการถกเถียงเรื่องการ เกณฑ์ทหารของเยอรมนีทั้งจากฝ่ายสนับสนุนและ ฝ่ายต่อต้านมีทั้งเหตุผลทางเศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์ กฎหมาย การเมือง และสังคม จากผลสำรวจความเห็น ของประชาชนต่อเรื่องนี้ พบว่ามีคะแนนที่ใกล้เคียง กันค่อนข้างมาก แม้ผลสำรวจในปี ค.ศ. 2010 พบว่า ฝ่ายสนับสนุนให้ยกเลิกระบบการเกณฑ์ทหารมี มากกว่า คือร้อยละ 51 ส่วนฝ่ายที่สนับสนุนระบบ ดังกล่าว มีร้อยละ 45 ซึ่งต่างกันไม่มาก ขณะที่กลุ่ม ที่ไม่แน่ใจมีร้อยละ 4

เหตุผลของฝ่ายสนับสนุนให้คงรักษาระบบการ เกณฑ์ทหารแบบบังคับ

พรรคการเมืองหลายพรรคที่ค่อนข้างไปทางอนุรักษนิยม ของเยอรมนี เช่น พรรคสหภาพคริสเตียนประชาธิปไตย (Christian Democratic Union หรือ CDU) ได้กล่าว สนับสนุนว่า การเกณฑ์ทหารเป็นส่วนหนึ่งที่น่าเชื่อถือ

ของสหพันธ์สาธารณรัฐและควรจะเป็นเช่นนี้ต่อไป ผู้สนับสนุนส่วนใหญ่เป็นพลเมืองที่มีแนวคิดแบบอนุรักษ์นิยม สมาชิกในกองทัพ นักการเมืองฝ่ายกลาง จนถึงฝ่ายขวา นอกจากนี้ผลการทำโพลยังพบว่าผู้สนับสนุนการเกณฑ์ทหารมักเป็นผู้หญิง และกลุ่มคนในภาคตะวันตกของเยอรมนีที่มีการศึกษาน้อย

เหตุผลที่ให้คงรักษาระบบการเกณฑ์ทหารเอาไว้มีดังต่อไปนี้

1) การเกณฑ์ทหารเปรียบเสมือนกระดูกสันหลังของรัฐประชาธิปไตย กล่าวคือ การเกณฑ์ทหารจะช่วยเชื่อมโยงกองทัพกับสังคมเข้าไว้ด้วยกัน เนื่องจากกองทัพต้องเปิดรับเยาวชนชายที่มีพื้นเพทางสังคมที่หลากหลายเข้ามาทุกปี เป็นการป้องกันมิให้กองทัพกลายเป็นระบบปิด เพราะความเหินห่างระหว่างกองทัพกับสังคมจะนำไปสู่การที่กองทัพกลายเป็นรัฐซ้อนรัฐ เหมือนสมัยสาธารณรัฐไวมาร์

2) ข้อโต้แย้งนี้เป็นของอดีตประธานาธิบดีเยอรมัน Theodor Heuss ที่กล่าวว่าเกณฑ์ทหารเป็นเสมือน “บุตรอันชอบธรรมของระบอบประชาธิปไตย” (legitimate child of democracy) ซึ่งหมายความว่า จะทำให้พลเมืองทุกคนได้ทำหน้าที่เป็นผู้ปกป้องเสรีภาพของระบอบประชาธิปไตยและอำนาจอธิปไตยของรัฐที่ตนเองอาศัยอยู่

3) ในด้านนโยบายความมั่นคง มีข้อโต้แย้งสำคัญที่ว่า การเกณฑ์ทหารและกองทัพขนาดใหญ่ยังมีความจำเป็นต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของเยอรมนี เนื่องจากยังคงมีภัยคุกคามต่อประเทศอยู่ ดังนั้นจึงต้องมีกองทัพขนาดใหญ่ไว้เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการป้องกันตนเอง นอกจากนี้ หากปราศจากระบบการเกณฑ์ทหารแบบบังคับ กองทัพเยอรมันจะไม่สามารถเข้าร่วมปฏิบัติการเตรียมพร้อมต่างๆ ในต่างประเทศได้

4) จากมุมมองทางเศรษฐกิจ

4.1 การยกเลิกระบบการเกณฑ์ทหารจะทำให้รัฐบาลต้องเพิ่มเงินให้แก่กองทัพมากขึ้น เพื่อจ้างบุคลากร

มาทำงานที่ทหารเกณฑ์เคยทำ

4.2 การยกเลิกระบบการเกณฑ์ทหารจะทำให้การทำงานบริการสังคมที่เป็นทางเลือกแทนการทำงานให้กองทัพหายไปด้วย กำลังคนที่ทำงานทางเลือกดังกล่าวได้บูรณาการเป็นส่วนหนึ่งของบริการด้านความมั่นคงทางสังคมมานานหลายทศวรรษ ดังนั้นหน่วยงานด้านสวัสดิการสังคมและผู้สนับสนุนการเกณฑ์ทหารจึงโต้แย้งว่ากำลังคนที่หายไปจะส่งผลกระทบต่อภาคประชาสังคมเยอรมันอย่างมาก

เหตุผลของฝ่ายสนับสนุนให้ยกเลิกระบบการเกณฑ์ทหารแบบบังคับ

ข้อโต้แย้งที่สนับสนุนให้ยกเลิกระบบการเกณฑ์ทหารแบบบังคับมาจากนักการเมืองของพรรคที่มีแนวคิดเสรีกว่า เช่น พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย (Social Democratic Party หรือ SPD) และ พรรคกรีน รวมทั้งพลเมืองชาวเยอรมันทั่วไป โดยเห็นว่าการเกณฑ์ทหารเป็นสิ่งที่ล้าสมัยและไม่มีความเหมาะสมกับประเทศเยอรมนีในศตวรรษที่ 21 อีกต่อไป จากการทำโพลสำรวจพบว่า คนที่ไม่เห็นด้วยกับการเกณฑ์ทหารมักเป็นผู้ชาย นักวิชาการและมาจากภาคตะวันออกของเยอรมนี

เหตุผลที่ให้ยกเลิกระบบการเกณฑ์ทหารมีดังต่อไปนี้

1) จากข้ออ้างของฝ่ายสนับสนุนที่ว่าเกณฑ์ทหารเป็นลักษณะทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญประการหนึ่งของกองทัพเยอรมันและมีบทบาทในการปกป้องประชาธิปไตย **กลุ่มนี้โต้แย้งว่า** การเกณฑ์ทหารอาจจะนำไปสู่ลัทธิทหารนิยมในหมู่ประชาชนมากยิ่งขึ้น และอาจส่งผลทางลบต่อประชาชน เนื่องจากอาจทำให้สังคมมีความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดความก้าวร้าว และตึงเครียดมากขึ้น หมายถึงว่า การเกณฑ์ทหารอาจกลายเป็นปัจจัยที่สร้างความไร้เสถียรภาพ ขณะที่ปัจจุบันกองทัพเยอรมันเป็นองค์กรที่มีเสถียรภาพ มีความพร้อมรับผิดชอบ (accountable) และมีความชอบธรรม โดยได้หยั่งรากลึกอยู่ในสังคมแล้ว ไม่จำเป็นต้องมีการกำกับดูแลเป็นพิเศษด้วยการเกณฑ์ทหาร

2) จากข้ออ้างของฝ่ายสนับสนุนที่ว่า การเกณฑ์ทหารช่วยปกป้องรัฐและเสรีภาพของบุคคลตามระบอบประชาธิปไตย **กลุ่มนี้ได้แย้งว่า** การเกณฑ์ทหารเป็นการบังคับให้บุคคลทำงาน จึงเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับเสรีภาพของปัจเจกบุคคลตามระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ระบบการเกณฑ์ทหารยังมีความไม่เป็นธรรมที่ซ่อนอยู่ เช่น

- ผู้ชายที่ถูกเกณฑ์ทหารแต่ละปีเป็นเพียงคนส่วนน้อยคือ ประมาณ 12 % ของชายที่อยู่ในข่ายต้องเกณฑ์ทหารทั้งหมด
- ผู้ชายที่อยู่ในข่ายต้องเกณฑ์ทหารส่วนใหญ่พยายามหาข้อยกเว้นจากการเกณฑ์ทหารด้วยข้ออ้างทางการแพทย์ หรือไม่ก็เลือกทำงานบริการสังคมแทน
- การเกณฑ์ทหารจำกัดอยู่แค่ผู้ชาย ผู้หญิงไม่ต้องถูกบังคับให้เกณฑ์ทหารตามกฎหมาย

3) เมื่อมองจากมุมมองความมั่นคง กองทัพขนาดใหญ่มีความจำเป็นน้อยลงเรื่อยๆ เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลง สภาพแวดล้อมของการเมืองระหว่างประเทศและภัยคุกคามด้านความมั่นคงเปลี่ยนแปลงไป ประเทศจำนวนมากในยุโรปหันไปปรับปรุงกองทัพของตนเองให้มีความเป็นมืออาชีพมากขึ้น เป็นหน่วยปฏิบัติการขนาดเล็ก รวมทั้งหน่วยช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ทั้งนี้เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ความมั่นคงของ NATO ปี ค.ศ. 2010 ที่ให้ความสำคัญกับการป้องกันร่วมกัน (collective defense) ซึ่งตั้งเป้าหมายให้กองทัพของประเทศสมาชิกต้องมีความเชี่ยวชาญและความสามารถสูงหลากหลายด้านด้วยเหตุนี้เยอรมนีที่มีกองทัพใหญ่เป็นอันดับสองของ NATO จึงถูกคาดหวังให้มีบทบาทนำในการปรับปรุงกองทัพตามแผนยุทธศาสตร์นี้ ปัจจุบันประเทศสมาชิก NATO ส่วนใหญ่ยกเลิกหรือลดการเกณฑ์ทหารแล้ว นำงบประมาณจากการนี้ไปใช้เพื่อพัฒนาความสามารถแบบมืออาชีพแทน

การยุติการเกณฑ์ทหาร

ดังได้กล่าวข้างต้น พรรคการเมืองใหญ่ๆ เป็นตัวแสดงที่สำคัญในการแสดงความคิดเห็นต่อด้านหรือสนับสนุนการเกณฑ์ทหารในเยอรมนี การอภิปราย

โต้แย้งนี้ดำเนินอยู่หลายสิบปี โดยพรรคเสรีนิยม (FDP) พรรคกรีน และพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย (SPD) เป็นฝ่ายเรียกร้องให้ยุติการเกณฑ์ทหาร ขณะที่พรรคสหภาพคริสเตียนประชาธิปไตย (CDU) สนับสนุนให้คงไว้ นอกจากนี้ก็มีองค์กรเล็กๆ ที่ทำงานด้านสันติภาพและต่อต้านลัทธิทหารนิยมที่ร่วมรณรงค์เรื่องนี้ แต่ไม่มีการรณรงค์ทั่วไปในระดับสหพันธรัฐฯ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนหรือต่อต้าน การโต้แย้งทำกันเฉพาะในพรรคการเมืองใหญ่ๆ

ขณะที่การเกณฑ์ทหารและกองทัพเป็นประเด็นการอภิปรายสาธารณะอยู่เสมอ การสิ้นสุดสงครามเย็นและการสิ้นสุด (ความรู้สึกว่ามี) ภัยคุกคามทางทหารอย่างเฉียบพลันต่อความเป็นอยู่ของประเทศทำให้การเกณฑ์ทหารโดยบังคับเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและความสอดคล้องกับสถานการณ์ลดลง ในปี ค.ศ. 2009 “การโต้แย้งเรื่องการเกณฑ์ทหารครั้งใหม่” ว่าด้วยการจัดระเบียบการเกณฑ์ทหารที่สมเหตุสมผลเกิดขึ้นในสื่อ

ในปี ค.ศ. 2010 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจากพรรคเสรีนิยมได้มอบหมายให้ทำการวิเคราะห์ความเข้มแข็งและความอ่อนแอของกองทัพเยอรมันเพื่อเตรียมการปรับโครงสร้างกองทัพให้สอดคล้องกับภัยคุกคามร่วมสมัย ในกระบวนการดังกล่าวเขาได้เสนอให้ยุติการเกณฑ์ทหารเพื่อลดขนาดกองทัพและค่าใช้จ่ายลง และสามารถนำทรัพยากรเหล่านี้มาใช้เพื่อทำให้กองทัพทันสมัยขึ้น ในช่วงแรกข้อเสนอนี้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากพรรคร่วมรัฐบาลคือ พรรค CDU แต่ในที่สุดก็สามารถตกลงกันได้ และคณะรัฐมนตรีได้ยุติการเกณฑ์ทหารอย่างเป็นทางการในวันที่ 15 ธันวาคม ค.ศ. 2010

การสิ้นสุดการเกณฑ์ทหารหมายถึงการสิ้นสุดการทำงานให้แก่กองทัพแบบไม่สมัครใจ แต่เยาวชนชายหญิงยังมีโอกาสทำงานให้แก่กองทัพด้วยความสมัครใจตั้งแต่ 6 – 23 เดือน ซึ่งเป็นช่องทางทางเลือกที่ดีสำหรับผู้สนใจจะทำงานกับกองทัพเป็นอาชีพในทำนองเดียวกัน เยาวชนที่สนใจทำงานบริการทางสังคมโดยสมัครใจก็ยังสมัครทำงานนี้ได้ รัฐมนตรี

ว่าการกระทรวงกลาโหมได้ประกาศอย่างชัดเจนว่าการปฏิรูปการเกณฑ์ทหารครั้งนี้เป็นเพราะประเทศอยู่ในสถานการณ์สันติภาพ ในอนาคต ถ้าหากเผชิญกับภัยคุกคามที่โจมตีอธิปไตยของชาติ การเกณฑ์ทหารอาจจะถูกนำมาใช้อีก นี่เป็นเหตุผลที่เรื่องการทำงานให้แก่กองทัพโดยบังคับยังคงเป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญเยอรมัน

จากการสำรวจในปี ค.ศ. 2016 ประชาชนเยอรมันร้อยละ 52 ไม่เห็นด้วยกับการมีกฎหมายบังคับเกณฑ์ทหาร ขณะที่ร้อยละ 42 เห็นด้วย ส่วนที่เหลือร้อยละ 6 ไม่แน่ใจ

สรุป

การเกณฑ์ทหารเป็นสถาบันหนึ่งที่เป็นทางการของรัฐเยอรมัน ได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงหลายครั้งในรอบศตวรรษที่ผ่านมา ถูกยกเลิกมากกว่าหนึ่งครั้ง และถือว่าเป็นลักษณะที่แสดงถึงความหนักแน่นแน่วแน่ของกองทัพเยอรมันและขยายรวมไปถึงรัฐเยอรมัน การปฏิรูปการเกณฑ์ทหารครั้งหลังสุดที่นำไปสู่การยุติระบบนี้ไว้ก่อน เป็นการปฏิรูปที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก

การยุติการเกณฑ์ทหารไม่ได้เกิดขึ้นอย่างง่ายดาย มีการอภิปรายโต้แย้งกันหลายทศวรรษก่อนหน้านั้น มีทั้งการสนับสนุนและคัดค้าน ในเยอรมนีนั้นไม่ค่อยพบเห็นการโต้แย้งที่ใช้อารมณ์เกี่ยวกับประเด็นสาธารณะซึ่งประชาชนจำนวนมากมีความห่วงใยกับการตัดสินใจที่มีส่วนได้เสีย อย่างไรก็ตาม ในที่สุดการตัดสินใจเรื่องนี้ก็เป็นการตัดสินใจที่อยู่บนพื้นฐานของเหตุผล ไม่ใช่ใช้อารมณ์ นั่นคือ การที่เยอรมันจะมีบทบาทเป็นหุ้นส่วนด้านความมั่นคงที่มีความรับผิดชอบต้องเป็นกองทัพที่ทันสมัยและมีกำลังรวมที่เข้มแข็ง จึงจำเป็นต้องยุติการเกณฑ์ทหาร ขั้นตอนดังกล่าวได้เปลี่ยนกองทัพเยอรมันอย่างมีนัยสำคัญ คือจากกองกำลังทหารขนาดใหญ่ที่ประกอบด้วยคนจากสังคมเยอรมันหลายหมู่เหล่ามาเป็นกองกำลังที่เล็กลง มีความทันสมัยและเป็นมืออาชีพมากขึ้น อย่างไรก็ตาม นี่เป็นการเปลี่ยนแปลงสังคมเยอรมันไปด้วย เมื่อยุติ

การเกณฑ์ทหาร เยอรมันก็ขยับเข้าสู่การเป็นสังคมที่เป็นธรรมและเท่าเทียมกันมากขึ้น ไม่มีใครถูกบังคับให้ทำงานบริการ ไม่ว่าในฐานะทหารหรือพลเรือนในทางกลับกัน เยอรมันตอนนี้เชื่อเชิญให้ทั้งหญิงและชายเข้าทำงานในกองทัพตามที่บุคคลนั้นต้องการ นอกจากนี้ ยังยอมรับคุณค่าของงานบริการสังคมโดยเชื่อเชิญทั้งหญิงและชาย ทุกวัยและทุกสัญชาติทำงานช่วยเหลือสังคมด้วยความสมัครใจ

การเกณฑ์ทหารเป็นส่วนหนึ่งของเยอรมันมาเป็นเวลานานจนบางคนถือว่าเป็นประเพณี ประเพณีที่ช่วยให้คนในสังคมรู้จักว่าตนเองเป็นใครนั้นอาจมีความสำคัญที่ควรดำรงรักษาไว้ การยกย่องประเพณีนั้นเป็นเรื่องที่ดี แต่การรักษาประเพณีไว้ด้วยเหตุผลที่ว่ามันคือประเพณีอย่างเดียวก็ดูเหมือนจะเป็นความผิดพลาดที่ไร้ผลพวง แทนที่จะทำเช่นนั้น เราน่าจะถอยออกมาแล้วพิจารณาประเพณีนั้นโดยเปรียบเทียบกับต้นไม้ กิ่งก้านใดของต้นไม้ที่แข็งแรงแล้วให้ผล? กิ่งก้านใดที่เปราะหักง่ายและควรตัดทิ้ง? ด้วยวิธีนี้ นี่คือนสิ่งที่เกิดขึ้นกับการเกณฑ์ทหารเยอรมัน บางส่วนที่ขัดขวางการเติบโตและความเข้มแข็งของสังคมจึงถูกตัดทิ้ง ดังเช่นการเกณฑ์ทหารที่มีลักษณะไม่เท่าเทียมและใช้การบังคับด้วยกฎหมาย ส่วนที่ดีของการเกณฑ์ทหาร อันได้แก่การแสดงถึงความไม่เห็นแก่ตัวและช่วยเหลือสังคม ยังถูกรักษาไว้ในรูปแบบของการทำงานบริการสังคมด้วยความสมัครใจ ด้วยวิธีนี้ เยอรมันสามารถยกย่องให้เกียรติประวัติศาสตร์การเกณฑ์ทหารที่ยาวนานของตน ในขณะเดียวกันก็ก้าวไปข้างหน้าบนเส้นทางของตนเอง เพื่อไปสู่สังคมที่ปลอดภัยเท่าเทียมและเป็นธรรม

บรรณานุกรม

- Beher, K., Cloos, P., Galuske, M., Liebig, R., & Rauschenbach, T. (2002). *Zivildienst und Arbeitsmarkt*. Stuttgart: Verlag W. Kohlhammer.
- Boemeke, M.F., Feldman, G.D. & and Glaser, E. (1998). *The Treaty of Versailles: A Reassessment after 75 Years*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Buch, D. (2010). *Wohin mit der Wehrpflicht?* Frankfurt: Peter Lang GmbH.
- Bundesamt für Familie und zivilgesellschaftliche Aufgaben (2016). *Der Bundesfreiwilligendienst*. Retrieved on 25 April 2016 from <https://www.bundesfreiwilligendienst.de/der-bundesfreiwilligendienst/ueber-den-bfd.html>
- Bundestag (2011). *Aussetzung der allgemeinen Wehrpflicht beschlossen*. Retrieved on 21 April 2016 from https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2011/33831649_kw12_de_wehrdienst/204958
- Bundeswehr (13 December 2013). *Die Geschichte der Wehrpflicht*. Retrieved on 21 April 2016 from http://www.bundeswehr.de/portal/a/bwde/!ut/p/c4/FcbBDYA g D A X Q W V y g v X t z C _ VW8AMNBAk0sr6ad3l88qfKo1FM7yqFdz68rm6SmxdoWlDa7oJgolnUWvjqk1HE8OkfuOVteQFmm3g/
- Dinter, H. (2004). *Wehrpflicht, Freiwilligenarmee und allgemeine Dienstpflicht — Aktuelle Argumentationslinien*. In: Werker, I.J. (2004). *Die Wehrpflicht und ihre Hintergründe*. Schriftenreihe des Sozialwissenschaftlichen Instituts der Bundeswehr, Vol. 2
- Fischer, A. (1986). *Wiederbewaffnung in Deutschland nach 1945*. Berlin: Duncker & Humblot.
- Foerster, R.G. (1994). *Die Wehrpflicht: Entstehung, Erscheinungsformen und politisch-militärische Wirkung*. Beiträge zur Militärgeschichte, Band 43.
- Klein, P. (2004). *Wehrsysteme und Wehrformen im Vergleich*. In: Werker, I.J. (2004). *Die Wehrpflicht und ihre Hintergründe*. Schriftenreihe des Sozialwissenschaftlichen Instituts der Bundeswehr, Vol. 2.
- Kujat, H. (24 November 2011). *Das Ende der Wehrpflicht*. Bundeszentrale für politische Bildung. Retrieved on 22 April 2016 from <http://www.bpb.de/apuz/59651/das-ende-der-wehrpflicht-essay?p=all>
- Nuss, K. (1977). *Militär und Wiederaufrüstung in der Weimarer Republik: zur politischen Rolle und Entwicklung der Reichswehr*. Berlin: Militärverlag der Deutschen Demokratischen Republik.
- Pausch, A. (2004). *Waffendienstverweigerung in der DDR*. Archiv Bürgerbewegung Leipzig e.V.
- Schneider, T. (2003). *Basic Military and Alternative Service in germany: Who Serves, Who Doesn't?* *Journal of Economics and Statistics*, Vol. 223, No. 5.
- Schwabe, K. (1998). *Germany's Peace Aims and the Domestic and International Constraints*. In:
- Steinbach, P. (24 November 2011). *Zur Geschichte der Wehrpflicht*. Bundeszentrale für politische Bildung. Retrieved on 22 April 2016 from <http://www.bpb.de/apuz/59653/zur-geschichte-der-wehrpflicht-essay>
- Der Stern (16 June 2010). *Wehrpflicht spaltet Deutschland*. *Der Stern*. Retrieved on 21 April 2016 from <http://www.stern.de/politik/deutschland/stern-umfrage-wehrpflicht-spaltet-deutschland-3282316.html>

Der Stern (6 January 2016). Brauchen wir wieder eine Wehrpflicht? Der Stern. Retrieved on 21 April 2016 from <http://www.stern.de/politik/deutschland/wehrpflicht--deutsche-gegen-wiedereinfuehrung-6632294.html>

Tauber, P. (7 February 2016). Ein Jahr Bundesfreiwilligendienst. The European. Retrieved on 21 April 2016 from <http://www.theeuropean.de/peter-tauber/2932-ein-jahr-bundesfreiwilligendienst>

Die Welt (15 August 2010). Ende des Zivildienstes könnte viele Millionen kosten. Die Welt. Retrieved on 22 April 2016 from <http://www.welt.de/politik/deutschland/article9014885/Ende-des-Zivildienstes-koennte-viele-Millionen-kosten.html>

Werkner, I. F. (24 November 2011). Wehrpflicht und Zivildienst – Bestandteile der politischen Kultur? Bundeszentrale für politische Bildung. Retrieved on 21 April 2016 from <http://www.bpb.de/apuz/59663/wehrpflicht-und-zivildienst-bestandteile-der-politischen-kultur?p=all>

Wette, W. (19 February 1993). Kein Kind der Demokratie. Die Zeit. Retrieved on 22 April 2016 from <http://www.zeit.de/1993/08/kein-kind-der-demokratie>

เกี่ยวกับผู้เขียน-ผู้แปลและเรียบเรียง

Svea Windwehr นักศึกษาปริญญาโทชาวเยอรมัน
ต่อศักดิ์ จินดาสุขศรี นักศึกษาปริญญาโทคณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

© 2017 มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท
1550 อาคารธนภูมิ ชั้น 23
ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ แขวงมักกะสัน
เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400

รับผิดชอบโดย

สติเนอ คล็พเพอร์ ผู้อำนวยการ
ปรีดา ศิริสวัสดิ์ ผู้จัดการโครงการอาวุโส
โทรศัพท์ +66 2652 7178-9
www.fes-thailand.org
Facebook: Friedrich-Ebert-Stiftung Thailand

สั่งซื้อสิ่งพิมพ์ ติดต่อ

info@fes-thailand.org

ความเห็นที่ปรากฏในเอกสารฉบับนี้ไม่ถือว่าเป็นความเห็นของ
มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท

ไม่อนุญาตให้ใช้ชื่อต่างๆ ที่เผยแพร่โดยมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท
(FES) เพื่อการค้า โดยไม่ได้รับการยินยอมอย่างเป็นทางการ
ลายลักษณ์อักษรจาก FES.

มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท (FES) เป็นมูลนิธิด้านการเมืองที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศเยอรมนี มูลนิธิตั้งชื่อตาม
ฟรีดริค เอแบร์ท ซึ่งเป็นประธานาธิบดีแห่งประเทศเยอรมนีคนแรกที่ได้รับเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย

แผนงานระดับภูมิภาคในเอเชีย เป็นส่วนหนึ่งของแผนงานและโครงการของ FES ในระดับประเทศและระดับโลก
แนวการดำเนินการและจุดสนใจของแผนงานก้าวไปไกลกว่าระดับประเทศ ด้วยการตอบสนองต่อกระแสโลกาภิวัตน์
การเคลื่อนย้ายแรงงาน การบูรณาการภูมิภาค และการเชื่อมโยงในด้านอื่นๆ ของชีวิต โครงการต่างๆ ที่จัดทำขึ้น
ภายใต้กรอบการทำงานนี้ มุ่งที่การสร้างเครือข่ายและพันธมิตรระหว่างบุคคล และองค์กรต่างๆ ในระดับข้ามประเทศ
และส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงเพื่อเพิ่มความเป็นธรรมทางสังคม สันติภาพที่ยั่งยืน และการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาค